



NOTAT

14-01-2021
EMN-2019-01434
1407172
Bente Villumsen

Mange nye pesticidfund sætter regionernes indsats under pres

De mange pesticider, der bliver fundet i vandværkernes indvindingsboringer¹, stammer ikke kun fra driften på arealerne. Regionerne finder flere og flere forureninger fra spild de steder, hvor pesticiderne er blevet håndteret. Det er nødvendigt at opspore, undersøge og afværge disse forureninger, hvis vi fortsat vil have rent grundvand.

I 2019 skruede regionerne op for analyserne. Med en ny analysepakke fandt de ikke mindre end 157 forskellige pesticidstoffer ved punktkilder. Forureningerne findes ikke kun ved maskinstationer, gartnerier og lossepladser, men også ved helt almindelige landbrug. Det betyder, at antallet af lokaliteter, der skal undersøges og renses op, er langt større end tidligere antaget.

Hvorfor en ny analysepakke?

Regionernes analysepakke for pesticider var i 2017 på 50 stoffer, men der blev ved med at dukke nye stoffer op. Hver gang der bliver fundet et nyt stof, skal regionerne overveje, om de skal vende tilbage til lokaliteter, de tidligere har undersøgt, og sende nye vandprøver til analyse. Det kan hurtigt blive både dyrt og langsommeligt.

Derfor satte en arbejdsgruppe mellem regionerne i 2017 et større arbejde i gang med at finde ud af, hvilke pesticider og nedbrydningsprodukter, der kan være risiko for at finde i jord og grundvand. Arbejdsgruppen gennemgik de flere end 300 aktivstoffer, der har været godkendt i Danmark siden 1956. Ud fra oplysninger om anvendte mængder og stoffernes egenskaber identificerede arbejdsgruppen ca. 350 forskellige stoffer, som kunne udgøre et problem.

Regionerne gik i dialog med laboratorierne, og efter et udbud viste det sig, at laboratorierne kunne analysere for 234 af de udpegede stoffer. Den nye analysepakke blev taget i brug 1. december 2018. Rapporten beskriver resultaterne af det første års arbejde med de nye analysepakker.

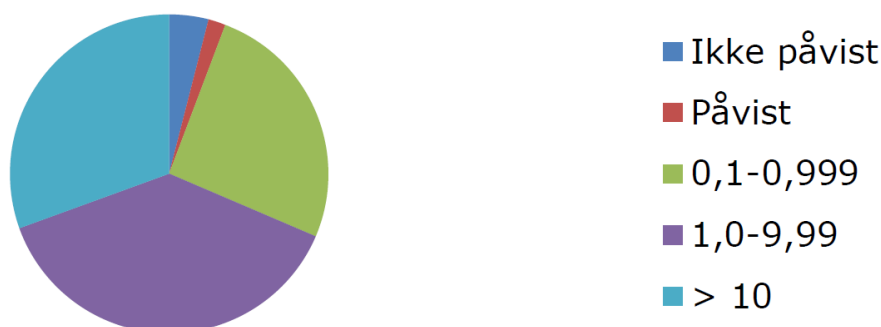
Hvad fandt regionerne?

Regionerne har i perioden brugt den nye analysepakke på 226 lokaliteter, hvor der i alt er udtaget 1226 vandprøver til analyse.

¹ [Grundvandsovervågning \(geus.dk\)](http://geus.dk)

Ud af de 234 stoffer blev der fundet 157 forskellige – heraf 105 stoffer, der ikke tidligere er blevet analyseret for. Allerede i april 2019, hvor regionerne sammenstillede de første resultater, var der advarselsslapper, der lyste. På det tidspunkt kunne de se, at flere af de nye stoffer på listen, var blandt dem, der blev fundet i allerflest prøver².

Alt i alt blev der påvist pesticidstoffer på 96 % af de 226 undersøgte lokaliteter, og der var fund af pesticidstoffer i koncentrationer over 1 mikrogram pr. liter på 68 % af alle lokaliteterne³. På en betydelig del af lokaliteterne blev der fundet endog meget høje koncentrationer af pesticider.



Figur 1 Andel af lokaliteter med sum af pesticider i forskellige koncentrationsniveauer, mikrogram pr. liter

Resultaterne viser en klar sammenhæng mellem solgte mængder og de fundne forureninger: De stoffer, der er brugt store mængder af, er dem der bliver fundet mest af i forureningerne.

Pesticidforurening ved punktkilder består i det væsentligste af stoffer, som blev godkendt inden 1992, og mange af de gamle stoffer er nu blevet forbudt, fordi de har vist sig at udgøre en risiko for grundvandet. Men mange af de gamle stoffer er fortyndet og på vej væk – til gengæld har regionerne også fundet stoffer, som fortsat er i anvendelse.

De mange fund af stoffer, der stadig anvendes, skal forstås i sammenhæng med, hvor forureningerne er fundet. Der er nemlig ikke tale om regelret anvendelse, men om spild eller deponeringer – og det er naturligt nok ikke omfattet af den godkendelse, som skal beskytte grundvandet.

En anden vigtig konklusion er, at det sjældent er moderstofferne, der bliver fundet, men til gengæld nedbrydningsprodukterne. Det betyder, at det er vigtigt at have styr på nedbrydningsvejene, så vi får analyseret for de rigtige stoffer.

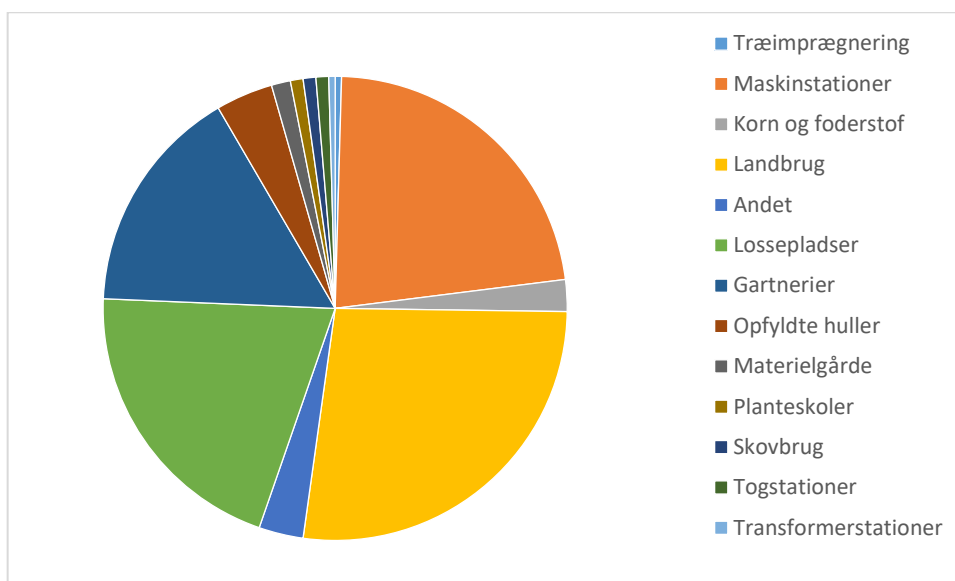
Hvor fandt vi pesticiderne?

Regionerne undersøgte først og fremmest det, der kaldes ”kritiske pesticidbrancher” – nemlig maskinstationer, gartnerier og deponeringer. Her er der erfaring for, at der ofte bliver fundet pesticider i høje koncentrationer. Men de undersøgte også mange

² [Danske Regioner - Regionerne finder 75 nye pesticider i grundvandet](#)

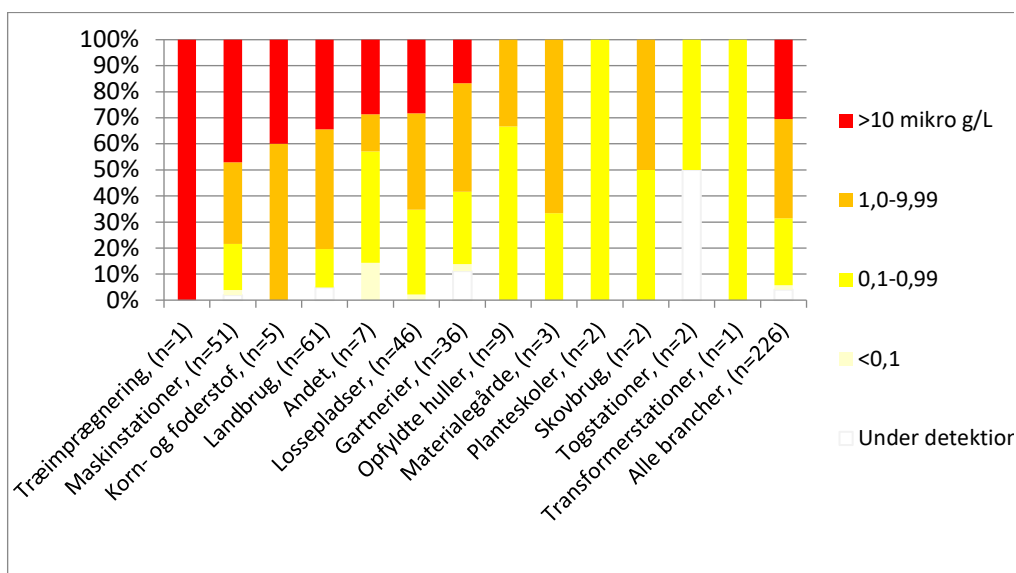
³ kvalitetskriteriet for pesticider i grundvandet er 0,1 mikrogram pr. liter

almindelige landbrug, hvor de efter registerundersøgelser og interview havde mistanke om pesticidforurening. Fordelingen af de undersøgte lokaliteter på forskellige brancher er vist i figur 2.



Figur 2 Undersøgte lokaliteter. Der er undersøgt flest maskinstationer, landbrug, lossepladser og gartnerier.

Som nævnt blev der fundet pesticider på næsten alle lokaliteter, men der var stor variation i koncentrationerne. Figur 3 viser fordelingen af koncentrationer på forskellige typer af lokaliteter.

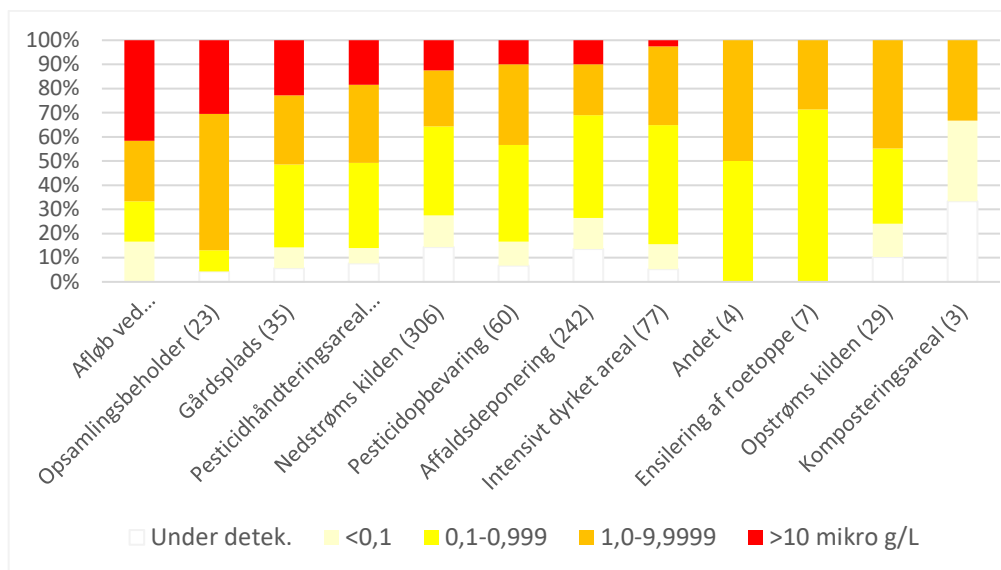


Figur 3 Sum af pesticider – koncentrationsfordeling efter branche, antal lokaliteter i parentes. Bemærk, at nogle brancher har meget få lokaliteter.

Der blev som ventet fundet høje koncentrationer af pesticider på en stor del af maskinstationer, lossepladser og gartnerier. Lidt overraskende var der lignende fund på

landbrugene – på hvert tredje landbrug blev der fundet sum af pesticider over 10 mikrogram pr. liter. Det betyder, at det fremover kan være relevant at undersøge langt flere landbrugsejendomme for pesticidforurening.

Arbejdsgruppen har også set på, hvor på ejendommen, pesticidforureningen blev fundet. Som det ses i figur 4, er der især fundet høje koncentrationer de steder, hvor pesticiderne er blevet håndteret. De høje koncentrationer bliver fundet ved opbevaringsrum, vaske- og fyldepladser med tilhørende afløb og opsamlingsbeholdere, og gårdspladser, der nok også har været brugt til håndtering af pesticider.



Figur 4 Sum af pesticider – koncentrationsfordeling ved punktkilder

Det var først i 2009, der kom regler for indretning af vaske- og fyldepladser for sprøjteudstyr. Det kan være medvirkende til forureningen, når pesticiderne er blevet håndteret på ubefæstede arealer eller arealer med afløb til omgivelserne.

Der er brug for mere viden og flere ressourcer

De mange fund på landbrugsejendomme giver anledning til eftertanke. Ti års erfaringer viser, at på landbrug kan vi ikke bruge samme tilgang som ved sædvanlige forureninger fra industri og lossepladser. Der er – og især har været – alt for mange landbrugsejendomme til, at vi kan undersøge dem alle. I dag er der færre end 35.000 aktive landbrug i Danmark, men der har tidligere været langt over 100.000⁴ - og vi kan ikke udelukke pesticidforureninger på en ejendom, før vi har undersøgt det.

De fem regioner arbejder nu med forskellige strategier til at prioritere og målrette indsatsen mod pesticidforureninger, udveksler erfaringer og drøfter forskellige tilgange. De samarbejder med Miljøstyrelsen, kommunerne og vandforsyningerne om indsatsen, så pengene bruges bedst muligt til at sikre drikkevandet. Men uanset hvor skarpt der prioriteres, kommer vi ikke uden om, at der vil være brug for flere ressourcer til indsatsen, så vi kan sikre fremtidens drikkevand mod fortidens forureninger.

⁴ NYT: 70 pct. færre jordbrugsbedrifter på 40 år - Danmarks Statistik (dst.dk)